

Dr. sc. Žarko Primorac, redovni član IANUBIH

REFLEKSIJE I PORUKE

Znanstvenog skupa: „Bosanska Posavina 2030.: Sadašnjost i izazovi budućnosti“

Mislim da nije prikladno završni papir našeg skupa nazvati „Zaključci“, jer takav naziv implicira da je u pitanju završni dokument o radu nekog političkog, administrativnog ili upravnog tijela. Budući da je naš skup znanstvenog karaktera, nekako mi bolje zvuči, ako završni dokument nazovemo „Refleksije i poruke“. U njemu ne samo da sumiramo današnju raspravu nego i upućujemo da ćemo nastaviti naš rad na temi Bosanske Posavine i ubuduće. „Refleksije i poruke“ su, same po sebi, jedna platforma za našu daljnju aktivnost na temu Bosanske Posavine.

Današnji referati i rasprave potvrđuju ispravnost odluke razreda za Održivi razvoj IANUBIH-a da prvu tribinu posveti temi razvoja i budućnosti Bosanske Posavine. Riječ je o regiji čije su glavne karakteristike: prirodne, geografske, teritorijalne, nacionalne, administrativne, dosta slične onima koje krasi Bosna i Hercegovina kao cjelinu. Osim toga, treba dodati da su i Bosna i Hercegovina i Bosanska Posavina prošle istovjetna iskustva i osjećaju iste posljedice iz rata devedesetih. Nadalje, njih obje danas razaraju isti degradirajući procesi, u čemu posebno ističemo: političko arbitriranje, ekonomsko zaostajanje, dinamično iseljavanje i osjetno siromaštvo.

Osim spomenutih, još neke karakteristike povezuju Bosnu i Hercegovinu i Bosansku Posavinu. Posavina je, kao Bosna i Hercegovina, administrativno i politički iscjepkana, premda predstavlja jedinstvenu, cjelovitu i kompaktnu, geografsku i ekonomsku cjelinu.

Teritorij Bosanske Posavine administrativno je podijeljen između Republike Srpske, Federacije BiH i Distrikta Brčko. Čitava Bosanska Posavina, pa i šire područje ove regije koje se prostire uz rijeku Savu, od ušća Une do ušća Drine, je u ratu razrušeno i uništeno, a u miru, manje ili više, zapušteno i napušteno. Najgore od toga jest, što tu pitomu, potencijalno bogatu i lijepu regiju masovno napuštaju njezini stanovnici. Posebno mlade obitelji trajno odlaze iz rodne grude, jer kod kuće ne osjećaju napredak, ne vide budućnosti za svoju djecu, bježe od neizvjesnosti i nesigurnosti. Ponajviše zbog toga, ali i drugih problema, Bosanska Posavina se postupno gasi, umire, nestaje.

Sve navedeno pobudilo je razred za Održivi razvoj IANUBIH da pokrene proces rasprava na temu: razvoja, revitalizacije i reintegracije i Bosanske Posavine. Mi smatramo da, i pored naizgled nepremostivih poteškoća, vrijedi uložiti truda da se posavska regija oživi i postane svojevrsan poligon, ili „pilot projekt“ koji bi mogao poslužiti kao model kako pokrenuti revitalizaciju i reintegraciju Bosne i Hercegovine kao cjeline.

Zbog svega naprijed navedenog, predlažemo da IANUBIH definira i formalno pokrene: **Program reintegracije, revitalizacije i razvoja Bosanske Posavine**. Program bi trebao uključivati političke, ekonomske, sociološke, ekološke, demografske i sve druge razvojne i obnoviteljske aspekte ove održive i prosperitetne regije. Moglo bi se promišljati da jedan takav razvojni program uključuje i dio Slavonije koja se pruža uz rijeku Savu na hrvatskoj strani. Jednostavno radi se o istom ekonomskom i geografskom području koji rijeka Sava razdvaja, ali i spaja. Time bi Program dobio i međudržavni karakter, što bi osiguravalo određene preferencijale za financiranje iz razvojnih fondova Europske unije. U cjelini gledano, radilo bi se o dugoročnom, multifunkcionalnom razvojnom Programu koji bi, na ekonomski, socijalno i ekološki održiv način osigurao dugoročni razvoj Bosanske Posavine. Za takav Program Bosanska Posavina ispunjava sve bitne pretpostavke. Kako je već spomenuto radi o jedinstvenoj regiji koja raspolaže izvanrednim položajem, infrastrukturno je veoma dobro povezana sa širim prostorima u obje države, a time i sa

Europom, raspolaže sa zavidnim prirodnim potencijalima, zemljištem, šumama, mineralnim sirovinama, kvalificiranom radnom snagom, marljivim i vrijednim ljudima.

Odmah bi trebalo napomenuti da se u budućem razvoju ove regije ne bi trebalo računati na obnavljanje predratne privredne strukture. A nju su, kao što je poznato, činile poljoprivreda, tekstilna i industrija obuće, prerada nafte, kemijska industrija, nešto metalne industrije i proizvodnje elektrotehničkih komponenti i uređaja. Takve tradicionalne industrije, premda ni njih ne treba u potpunosti isključivati, ne bi trebale biti osnova buduće ekonomske strukture.

Bosanska Posavina je gotovo idealna regija čiji budući razvoj treba temeljiti na suvremenijim i modernijim razvojnim konceptima. Živimo u vremenu kada se dramatično mijenjaju globalna, tradicionalna, privredna struktura i proizvodni procesi. Suvremena tehnološka revolucija temelji se na novim znanjima i procesima iz okvira Industrije 4.0, energetske tranziciji, konceptu „zelene energije“, vrhunskim dostignućima u biologiji, novim materijalima, robotizaciji, informatičkim mrežama, umjetnoj inteligenciji. O tome je danas veoma zanimljivo govorio kolega Srića.

Takvu tehnološku i energetske transformaciju trebalo usvojiti kao osnovu budućeg razvoja Bosanske Posavine, jer ona sadrži sve pretpostavke i potencijale na temelju kojih se može ostvarivati koncept moderne proizvodnje i, istovremeno, ugodno živjeti. Današnje, suvremene mreže omogućuju da ljudi koji sudjeluju u proizvodnim i uslužnim djelatnostima na širom prostorima, pa i u kontinentalnim dimenzijama ne moraju biti fizički vezani za radno mjesto. Korištenjem modernih komunikacija visoko obrazovani stručnjaci i mogu da žive ugodnim životom u prirodnoj okolini, a radne funkcije izvršavaju na distantnim lokacijama korištenjem suvremenih, danas 5G mreža, a sutra 6G, 7G i drugih, modernih komunikacija.

Sve u svemu, puno se može učiniti da se preokrenu sadašnji deprimirajući trendovi u životu i razvoju Bosanske Posavine. Postavlja se pitanje:

a/. imamo li snage i znanja definirati dugoročni, zahtjevan razvojni program za jednu, ovako zamišljenu, radikalnu transformaciju ove regije, i

b/. kako osigurati financiranje pripreme i realizacije takvog programa?

Mislimo da na prvo pitanje možemo pozitivno odgovoriti – IANUBIH i druge znanstvene institucije iz Bosne i Hercegovine mogu formulirati takav program. Što se financiranja tiče, jedina, realna mogućnost, barem u pripreмноj fazi, su fondovi EU. Naravno da se može očekivati da se u fazi realizacije programa uključuju drugi izvori financiranja.

Sve do današnjeg skupa bio sam pomalo skeptičan u pogledu mogućnosti korištenja europskih sredstava za financiranje Programa. Stalno sam se pribojavao da u postojećim shemama financiranja iz fondova EU ne postoje odgovarajući „prozori“ /windows/ za financiranje programa kakvog smo mi zamislili za Bosansku Posavinu. Međutim, današnje veoma iscrpno i temeljito izlaganje kolegice Kraljević – Pavelić me ohrabrilо. Nakon toga sam vrlo uvjeren da možemo naći prostor u politikama i praksi EU da kroz njihove fondove financiramo naš ambiciozni Program.

Sada sve zavisi od nas. Moramo iznaći snage i organizacije da pripremimo prihvatljiv Program i predložiti ga za financiranje iz ovoga izvora. Naravno, da će se u realizaciji Programa, u kasnijim fazama, priključiti i drugi, komercijalni izvori za financiranje pojedinih projekata.

Razred za održivi razvoj će predložiti upravi IANUBIH jedan operativni plan kako nastaviti rad na osiguravanju financiranja Programa kroz institucije EU.

I zaključno još jedno pitanje, koje treba spomenuti, a nije nevažno. U uzavreloj političkoj situaciji u BiH ponekad se postavlja pitanje zašto IANUBIH aktivnije ne sudjeluje u raspravama oko sadašnjih političkih previranja i neizvjesnosti. Smatramo da će IANUBIH najbolje zastupati i realizirati politiku cjelovitosti, ravnopravnosti, razvoja demokracije i reintegracije Bosne i Hercegovine na način da formira i realizira programe koji će doprinosti ekonomskom i socijalnom razvoju, napretku nauke i obrazovanja, smanjivanju iseljavanja i povratka ljudi iz inozemstva. Ovakav put uključivanja u rješavanje aktualnih situacija je sigurno bolji i korisniji od izdavanja plamenih saopćenja, rasprava i polemika na društvenim mrežama i na druge, neproduktivne načine.

Zato, krenimo s realizacijom Programa, a on će doprinosom ukupnom razvoju otvoriti mnoge druge, korisne perspektive za bolju budućnost Bosanske Posavine i Bosne i Hercegovine u cjelini.

Zagreb, 20.1.2021.

INTERNACIONALNA AKADEMIJA NAUKA
I UMJETNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI
INTERNATIONAL ACADEMY OF SCIENCE
AND ARTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA